Ч. 66. Краків, 19. липня 1940. Рік I.

КРАКІВСЬКІ ВІСТІ

Народній часопис для Ґенерал-Ґубернаторства

„Krakauer Nachrichten“
Ukrainische Volkszeitung
für das
General-Gouvernement

Adresse der Redaktion:
„Krakauer Nachrichten“
Krakau, Orzeszkowagasse 7. II
Fernsprecher 104-81.

Adresse der Administration:
Krakau, Karmelitorstrass 34 II
Fernsprecher 230-39

30 сот.

ПЕРЕДПЛАТА
в краю і закордоном:
місячно 3 зол. 50 сот.
чвертьрічно 10 зол. 50 сот.
піврічно 20 золотих
річно 40 золотих
Курс 1 нім. марки 2 зол.
Адреса Редакції: Краків, Ожешкової 7, тел. 104.81
Адреса: Адміністр. Краків, Кармелітська 34, тел. 230-39
Дирекції: ч. тел. 137-42

ВИХОДИТЬ В ПОНЕДІЛОК, СЕРЕДУ І ПЯТНИЦЮ

Діяльність німецького летунства

ЧОТИРИ КОРАБЛІ Й КРУЖЛЯК УШКОДЖЕНІ. — НАЛЕТИ НІМЕЦЬКОГО ЛЕТУНСТВА НА АНҐЛІЮ.

Начальна команда німецької армії повідомляє, що німецькі літаки атакували над Каналом *Ля Манш* анґлійські кораблі і три затопили. Водночас важко ушкодили 4 кораблі й один кружляк.

У часі повітряних боїв зістрілено 4 анґ. літаки, а два німецькі не вернулися.

Впродовж ночі з 15. ц. м. німецькі літаки бомбардували військові та промислові обекти в полудневій Анґлії. Німецька протилетунська артилерія зістрілила два анґл. літаки.

Дня 16. ц. м. німецьке підводне судно затопило 23.000 ворожого тонажу. Знову ж інше підводне судно вспіло затопити ворожий корабель цистерну 9.000 тон містоти. Того ж самого дня німецьке летунство знову бомбардувало анґлійські летунські майдани, пристані та осередки военного промислу в різних місцевостях Анґлії.

Анґлійські літаки скинули бомби в західній і північній Німеччині, не спричинивши ніякої шкоди.

—o—

Нові осяги італійської армії

ЗАТОПЛЕННЯ АНҐЛІЙСЬКОГО КОНТРТОРПЕДОВЦЯ. — ІТАЛІЙЦІ ЗАЙНЯЛИ ВАЖНІ МІСЦЕВОСТІ В СХІДНІЙ АФРИЦІ.

Рим. 17. 7. Начальна команда італійської армії повідомляє, що в західній частині Середземного Моря італійське підводне судно затопило анґлійський контрторпедовець.

У Східній Африці італійське летунство бомбардувало ворожу летунську базу в Адені. Всі ворожі налети були безуспішні.

Один відділ італійських літаків збомбардував в Гайфі (Палестина) важний нафтовий центр. Великі рафінерії спалахнули полумям. Італійські літаки вернулися неушкоджені.

В часі ворожого налету на Тобрук зістрілено один анґлійський літак.

У Східній Африці зайняли італійські війська сміливим наступом такі місцевості: Теркаля, Дульо, Таґату, Даксу й інші. — Таким чином скорочено фронт на 300 км.

Демобілізація в Румунії

Букарешт, 16. 7. Румунський ґенеральний штаб повідомив у суботу, що з днем 14. ц. м. здемобілізовано 150.000 резервістів. У найблищих днях звільнять з активної служби 650.000 вояків, так що буде звільнених разом 800.000 воящтва. Цю демобілізацію пояснюється потребою рук до праці в господарстві підчас жнив.

Причиною демобілізації є ще й приступлення Румунії до держав оси, а тим самим злагіднення румунсько-мадярських взаємин. Слід надіятися демобілізації на Мадярщині.

З днем 15. ц. м. звільнено у Румунії лікарів-жидів з державної служби. Небаром усунуть жидів з урядів суспільної безпеки.

Б. мін. Ґафенка приміщено у манастирі.

—o—

Італія домагається протекторату над Палестиною

Рим, 17. 7. Оце вперше італійська преса видвигнула домагання протекторату Італії над Палестиною. Часопис »Трібуна« стверджує, що майбутнє Палестини буде запевнене, якщо усунеться з анґлійської держави жидів. Річ у тому, що жидівську проблему у святій землі повинна розвязати тепер Італія, а не Анґлія. Це тим більше, що панування Анґлії на Середземному Морі вже меркне.

Анґлія хоче розброїти Єгипет

Італійський часопис »Пополо д'Італія« повідомляє з Атен, що анґлійський уряд наказав цілковите розброєння египетської армії і віддачу всієї зброї та военного приладдя анґлійським військам в Єгипті. Ці вістки потверджує анґлійська аґенція Райтера. Ця аґенція відмічує, що Анґлія домагається тільки віддачі анґлійської зброї. Коли ж зважити, що египетське військо має анґлійську зброю, то це рівнається цілковитому розброєнню.

Згаданий часопис впевняє, що Анґлія хоче відобрати Єгиптові всі автономні права і втягнути цю країну до війни за свої інтереси.

ҐІБРАЛЬТАР ЗНОВУ БОМБАРДОВАНИЙ.

Мадрид, 17. 7. Знову у неділю був налет невідомих літаків на Ґібральтар. Укріплення і пристань бомбардовано пять разів. Анґлійська протилетунська артилерія обстрілювали ті літаки, але безуспішно.

Серед населення з того приводу паніка.

ЗМІНА АДРЕСИ.

Просимо всіх передплатників, які зміняють свої адреси, подати нам конечно попередню адресу. Інакше зміни не можемо зробити.

Адміністрація
»КРАКІВСЬКИХ ВІСТЕЙ«

Памятні роковини

В життю народів бувають сумні роковини, яких годі не памятати. Такими роковинами для Холмщини є рік 1940. Саме 600 років тому, т. є в 1340 р. впала Галицько-Волинська держава від нахабної руки польського короля Казимира й Холмщину разом з Галичиною прилучено до Польщі.

Понад чотири й пів століття польського панування на Холмщині — це жахливі часи, що довершилися уже в новій Польщі в 1918—1939 рр.

По розборі Польщі, а саме після віденського конґресу 1815 р. Холмщиною »заопікувався« рос. царат з метою зробити з неї міцне заборoло царату на заході. Але й тоді поляки не прогавили моменту. Вони самі хоча опинились під денаціоналізаційним царським обухом, спромоглися перебрати на себе діло винародовлення холмщан, яке колись вели польські уряди, і за поміччю костела, панських дворів, цехів, торгівців і т. д. за час до 1914 р. (за 100 літ) спольщило половину колишнього українського населення Холмщини.

Треба підчеркнути, що це було зроблено вже за часів царського панування тут.

Царські політики, урядовці та чинники православної церкви бачили, що замість »обрусенія« Холмщини й зміцнення православя йде спольщення й олатинювання холмщан, а спершу у переходових формах »упорствуючих« чи »калакутів« з їхніми »краковськими« шлюбами, »бабським« хрещенням дітей, лісовими містеріями, описаними Реймонтом, і т. д., а від 1905 р., коли проголошено релігійну толеранцію, — вже в явних формах перетягання менше стійкого населення. Царська влада добре бачила все це, та щораз загострювала режім для все то нових засобів охорони холмщан від релігійного відступництва. Та осяги були непомітні.

В чому ж була сила польського суспільства, позбавленого своєї держави, та безсилля всесильної царської влади?

Ці явища мали два джерела: по перше, залишення Холмщини в межах т. зв. »Королівства Польського«, й по друге, русифікація холмщан замість зберігання їх національних питомостей, себто ослаблювання замість скріплювання українства.

В 1815 р. польське суспільство виявило немало політичного сприту й не без його участи Холмщину актом віденського конґресу залишено в межах »Королівства Польського«. Розрахунок польського суспільства був правильний: залишилася »приналежність« Холмщини до Польщі, що впливало на психіку мас; на українських землях обовязувало те саме право й та сама адміністраційна практика, як і на етноґрафічних польських теренах; центром краєвої влади була польська столиця Варшава; холмським життям кермували ті самі люблинський і седлецький ґубернатори й ті самі урядовці, що кермували життям польської частини цих ґуберній, а роздвоюватися їм не завсіди було легко.

Правда, з метою охорони Холмщини вводилися ті чи інші обмеження поляків, але вони виглядали не як життева правда

українського населення, бо воно нічого українського не мало, а як неправда в відношенні до поляків на користь росіян.

Звідси галасування польської еміграції, а навіть місцевої польської преси про буцімто русифікацію польського населення, а не охорону українців від польонізації. Звідси крики в державній Думі про те саме Дмовських, Наконечних та інших. Звідси мобілізація всіх польських сил з метою остаточного спольщення Холмщини.

Після революції 1905 р., коли на Холмщині молоде покоління, що почало поволі відчувати свою національну відмінність від росіян, мало можливість гуртуватися, виробляти свій власний погляд на холмську дійсність і приходити до голосу, серед гуртка тодішніх піонерів, сьогодні вже старших осіб, зродилася думка про відірвання з поданих вище причин, Холмщини від т. зв. »Королівства Польського« й прилучення до Київщини. В них власне, а не в Євлогіїв та ґрафів Бобринських зродилася ідея виділення Холмщини. Ці останні лише реалізували її, бо мали вплив на владу.

Царський уряд, з його майже столітнім недбалим »рятуванням« Холмщини, не треба було довго переконувати. Він ясно побачив, що лише виділення холмської території з т. зв. »Конґресівки« й звільнення холмщан від польських адміністраційних осередків урядничих апаратів може змінити психічне наставлення населення Холмщини, і охоче пішов на цей крок. Але через те, що прилучення Холмщини до Київщини вимагало б цілої низки законодавчих актів і практично-бюрократичних змін, тому Холмщина покищо була лише виділена в окрему холмську губернію з підпорядкуванням її Києвові в ділянці шкільництва.

Отак царський уряд, після майже ста років шукань та невдалих спроб прийшов до висновку, що для припинення хоробливої польонізаційної акції в Холмщині є один лише вихід з положення — виділення Холмщини в окрему адміністраційну одиницю, в холмську губернію, що мало бути першим кроком до злиття її з Київщиною в майбутності.

Відбудована в 1918 р. Польща, маючи ті самі польонізаційні цілі, як і давня Польща, холмську губернію зліквідувала, вливши її у люблинське воєвідство.

Так був відновлений стан Холмщини з часів віденського конґресу й в такому стані застала її остання війна та дальші події.

Сьогодні нема щоправда царської русифікації, зате російські еміґрантські кола роблять немалі зусилля, щоб відновити її знову, зокрема в церковній ділянці.

Ті самі неґативні явища вимагають тих самих заходів і засобів.

Сьогодні, в 600-ті сумні роковини було б вищим актом справедливости й найдоцільнішим практичним заходом — виділення цих земель в окрему адміністраційну одиницю з поверненням їй усіх питоменностей та ознак українського національного життя.

В. Островський.

ТЕЛЕГРАМА МАНУЇЛЕСКА ДО РІБЕНТРОПА.

Букарешт, 17. 7. Новий румунський міністр закордонних справ Мануїлеску, вислав до мін. закордонних справ Німеччини Рібентропа телеграму, в якій висловлює надію і запевнення, що румунсько-німецькі взаємини будуть якнайкращі.

Мін. Рібентроп вислав Мануїлескові телеґраму, відмічуючи, що завжди в нього може знайти допомогу для своїх змагань.

ПРОТИАНГЛІЙСЬКА ДЕМОНСТРАЦІЯ У КАНАДІ.

Віші, 17. 7. Хоча канадійці є піддані Анґлії, то все ж дозволено іноді на протианґлійську демонстрацію французів у Монтреалі. Демонстрацію уладжено з приводу нападу анґлійської фльоти на французькі кораблі в Орані.

Святочна гостина над Сяном

(Від нашого кореспондента)

Достойного Гостя витало в суботу 13. ц. м. Засяння, тепер Нім. Перемишль.

Ген. Ґубернатор д-р Франк відвідав цей пограничний город, щоб приглянутись особисто його розбудові, зокрема новим уладженням транзитової залізничої стації та всьому тому, що звязане з виміннім торговельним рухом.

Офіційно гостина ця була звязана і зі святочним проголошенням нового окремого міста, а саме Німецького Перемишля, що до війни був тільки дільницею по другому боці мосту під назвою: Засяння.

Приїзд Генерального Губернатора був уже давно сподіваний і двічі відкликуваний; тепер же сподівання таки здійснились і в суботу святочно пристроєний Нім. Перемишль мав нагоду пережити дійсно небуденну хвилину.

На залізничому двірці привітали Гостя представники німецької влади, а саме посадник міста (Обербірґермайстер) д-р Ган, його заступець Фріш, командант міста (Ортскомандант) сот. Біркляйн та командант пограничної сторожі, сот. Редер. Почесний відділ з військовою орхестрою уставилися перед стаційним будинком. — Після привітання на двірці Генеральний Ґубернатор оглянув визначніші будівлі, а також побував і на кордонному мості, де відбулася зустріч зі совітськими військовими представниками.

Підчас переїзду вулицями міста зібрані товпи народу гучно витали Достойного Гостя — гриміло могутнє »Слава« з тисячних українських грудей.

Весь Нім. Перемишль тонув у морі німецьких та українських прапорів. Гарно виглядали окремі гурти української молоді та дітвори, зі жовто-блакитними прапорцями, що уставились здовж вулиць. На гучне »Слава« Генер. Ґубернатор відповідав привітливим піднесенням руки. Українці повітали Достойного Гостя біля Міської Електрівні. Троє наших дітей вручило Гостеві китиці квітів, коли Він висів із авта, опісля промовив від української делеґації проф. Поліха. Генерал Ґубернатор дякував щиро за всі ці сердешні вияви українського громадянства, причому оповістив про незмінність кордонів Великої Німеччини. Подякував і молоді та дітворі за привітання а маленьку дівчинку в народнім одязі, що вручила цвіти, пригорнув піднявши на руки.

Від шкільної молоді виголосив привітання по українськи ученик Домарадзький, по німецьки п. Прокопяк. На спомини побуту у Перемишлі п. Мельничук вручила Достойному Гостеві від перемиського жіноцтва вишиваний альбом.

Після тих святочних відвідин прикордонного міста Генерал-Губернатор повернувся у Краків залишаючи Нім. Перемишль в надійному настрої та піднесений на дусі.

—o—

Німеччина й Скандинавія

Мін. Альфред Розенберґ виголосив перед німецькими й закордонними журналістами промову про взаємини Німеччини зі скандинавськими народами. Націонал-соціялістична Німеччина постійно намагалася навязати всесторонні взаємини зі Скандинавією. Цьому наближенню перешкоджував всіми силами ненаситний британський імперіялізм. Одначе нове положення, після зайняття німецькими військами Норвеґії, вимагає ревізії попередніх відносин. Німеччина взяла під свою опіку землю, звідки вийшли ґерманці. Для життя й розвитку Европи необхідне обєднання Скандинавії в одному політичному й господарському фронті. Це зовсім не означає здавлення національного життя. Німецька імперія взяла на себе не тільки опіку, але й обовязок плекати духову культуру скандинавських народів. Обмін культурними цінностами буде піддержуватися, щоб скріпити зовнішній фронт сильним внутрішнім обєднанням. — Великоґерманське обєднання народів в басейні Північного та Балтійського Моря відбувається в добі найбільшої европейської революції.

Розенберґ закінчив свою промову словами: „Ми свідомі спільноти нашої історичної долі та надіємося, що всі ґерманські народи відчують вагу цієї історичної хвилини й поможуть нам створити нову, майбутню Европу."

Чи Чяно поїде до Москви?

ІТАЛІЯ НЕ ЗАПЕРЕЧУЄ ПОГОЛОСКИ.

Рим, 17. 7. У второк обговорювано на пресовій конференції справу другої подорожі ґр. Чяна до Берліна. Слід надіятися, що Чяно виїде вдруге до Берліна второк вечером.

Водночас говорено, що ґр. Чяно поїде до Москви. Щодо тих поголосок сказано, що їх не потверджується, ані не заперечується. Про всі подорожі міністра ґр. Чяна подається у комунікаті.

Японський уряд не уступив

Токіо, 17. 7. Аґенція »Домеі« повідомляє, що цісар Японії упросив премієра Йонаю залишитися дальше на тому становищі.

Офіційно було повідомлено, що японський уряд Йонаї рішив уступити. Урядово не подано причини уступлення уряду. Одначе кружляють поголоски, що від якогось часу різні політичні кола видвигають домагання зміни політичної будови Японії. Це й було причиною задуманого уступлення уряду Йонаї.

У второк відвідав прем. Йонаю міністр війни ґен. Гата й зясував йому домагання армії. Дальша розмова не довела до порозуміння. Тому теж уряд Йонаї уступив. Одначе на прохання цісаря залишився дальше. До Токіо вернувся з літнього відпочинку князь Коное, провідник національної японської партії. Це дуже знаменне.

—o—

Великі зміни в Румунії

Букарешт, 17. 7. Минулої суботи відправлено в Букарешті заупокійне богослуження за Кодряну, провідника, і інших членів »Залізної Ґвардії«, застрілених в листопаді 1938 р. Богослуження відбулося під проводом самого патріярха Теодима. Замітне, що цей самий патріярх недавно гостро виступав проти »Залізної Ґвардії«. У богослуженні приймали участь міністри та високі державні урядовці.

Взагалі в Румунії в останньому часі багато змінилося. Протижидівські закони, зміна внутрішньої і закордонної політики Румунії, тощо,

НЕОФІТ КИБАЛЮК.

Розсадники польського православя

(Продовження циклю статтей про польонізацію Холмщини)

V*)

Колись у царській Росії відомий був клясичний своїм примітивізмом і зоольогічною ненавистю погляд на українську проблему, сформульований царським міністром внутрішніх справ Валуєвим — „не било, нет і бить не может!" ні України, ні української проблеми. Коли ж, не дивлячись на все, „разсудку вопрекі, наперекор стіхіям" вони все ж таки були, в російській політичній літературі знайшлось і вияснення цього факту — мовляв, „Україну видумали німці". Обєктивність вимагає підкреслити, що той погляд не тільки був, але й сьогодні є основою відношення усіх, без різниці орієнтацій, російських верств до українського питання. Росіяни, як і поляки, не спосібні змінити свій погляд на справу.

В польській пресі дуже часто можна було знайти протиставлення Польщі Росії з виразним підкресленням західньо-европейських додатних впливів першої й урелефненням евразійських відемних впливів другої. Не маю наміру займатись цим питанням, хочу лише підкреслити, що »европейська« Польща радо користала, коли йшло про українську проблему, з надбань евразійського сусіда, й тому польська преса, наука й державно-політичні органи не тільки назву »Малоросія« переробили на »Малопольска«, але й широко послугувались іншими такими »науковими« надбаннями включно до валуєвської аргументації.

Перед війною, коли в зворушливому утискові »санація« обнялась з народовцями, а по вулицях польських міст потягнулись довгі процесії, як зовнішній вираз повернення до »народово-католіцкей Польскі«, вийшла окрема »агітка« під заголовком „Зев крві польскіх менченнікуф з земі Хелмскей і Подляскей", якої головними редакторами були: ксьондз д-р Генрик Секрецький і ксьондз д-р Едмунд Новак, духові провідники католицької акції на Холмщині. Ця книжечка була прекрасною ілюстрацією до прислівя, що „коли Бог захоче укарати, то передусім розум відбере", бож було то в часі, коли для кожного було ясне, що найголовнішим завданням, з погляду польської рації стану, яке в Польщі треба осягнути і яке виразно диктується міжнародніми відносинами, є усунення міжнаціональних антагонізмів і внутрішньо-державна консолідація. Але ці елементарно-політичні речі не укладались у фанатичних головах згаданих редакторів і їм подібних. Дірвавшись до »католицької акції«, вони були опановані почуваннями еспанських інквізиторів, думали категоріями середновічча. В цій книжечці в розділі „Як німці будували на Холмщині Україну", читаємо таке: „Так уже склалося, що як говориться »Україна«, то зараз треба думати про німецьку гадюку... що всюди втиснеться і шукати її за плечима українця. І щоб не той меч Ягелла чи Локетка, який завсіди народ польський міцно тримає в руці на карку тих, що »Лебенсрауму« і на Україні Задніпрянській (а може й на тій з Берестя н/Бугом), шукати би хотіли — нарід славянський — український, що мешкає над Дніпром — спіткала би така сама доля, яка спіткала іншого славянського сусіда, який не хотів у польську силу й потугу увірити. Повірив нажаль запізно". Тепер уже ясно, що не запізно повірив, бо загалом ніде ніколи не було стверджено, що повірив, а просто в »патріотичному« запамороченні автор трохи передвчасно вискочив, мов той „козак з маку", лише з іншими ніж у козака наслідками. Та не в тому річ. Головне те, що холмських українців, як випливає зі статті, теж видумали німці для того, щоби розсадити „моц і потенген" Польщі, в які не хотів повірити сусідний славянський народ і який, як бачимо, мав цілковиту рацію. В іншому місці брошури кс. Новак каже: „Чи не найвищий вже час, щоби ці наші брати вернулися „на лоно косьцола свентего". Чи не останній вже час, щоби покласти кінець і не позволити жирувати на їх релігійній окремішности чужим і ворожим нам агентурам... тут в осередку польської держави, в серці Польщі?" Таке вирішення холмсько-української проблеми було, розуміється, найпростіше й найвигідніше, можна лише сумніватися — чи найрозумніше. Але остання якість ніколи не мала претенсій до того, щоби лягти в основу відносин польської держави до українців. Все йшло старим царським шляхом — ніякої національної окремішности, ніяких уступств, ніяких прав, коротко кажучи — „не било, нет і бить не может."

Тут і приходимо до оцінки ролі, яку відіграло так зване польське православя. Воно було інспіроване не для того, щоби бути самоціллю, тільки для ствердження, що воно є польське, що на Холмщині мається до діла з елементом польським, що український елемент є там або німецьким винаходом, або шкідництвом священиків-петлюрівців, або ділом »вивротовцуф« з Галичини. І коли це було стверджене урочисто гродненським польонізаційним інститутом, його пресовими органами, »статистикою«, »русским« православним духовенством, трьома православними єпископами і посередньо, через благословення навіть самим митрополитом (тільки без жадного голосу вірних), тоді цього голосу, розуміється, цілком вистарчало як підстави для дальшої акції. Теоретичне уоснування нового етапу у ксьондза Секрецького в тій же брошурі представляється так: „Можна твердити, що діло ревіндикації душ не повинно натрапити на більші труднощі, тим більше, що сама православна людність домагається богослужень у мові польській, уодностайнення календаря, що є безперечним доказом стремління тієї людности до католицького костела, який тут є синонімом польськости".

Для аналізи цих тверджень і спростування їх шкода часу. Для кожного ясно, що вони свідчать про буйну фантазію кс. Секрецького і високу »патріотичну« температуру. Але є там одна правда: дійсно, римо-католик і поляк це синоніми. І як нема українського римо-католицтва, так же нема й польського православя. Оскільки ж »російська« група православного священства твердила противне, то тим самим зробила велику прислугу полякам і дала підставу до ревіндикації душ. В тому й полягала істотна ціль польського православя, а ті, що його творили, були послушним знаряддям польської польонізаційної політики. Колись вони називали себе »русскими«, потім перетворились у поляків, тепер знову стали »русскими«, та вносять своє руїнницьке діло у церковне життя, демонстративно не підпорядковуючись затвердженому Генерал-Губернатором Тимчасовому Статутові для Православної Церкви Холмщини і т. д.

Даючи формальну підставу до ревіндикації душ, »русскіе« артилерійські офіцири (еп. Матвій), пажі (еп. Сава), »русскіе« Романовські й Федоронькі дали привід і до інших, треба признати, цілком льогічних з польського погляду розумовань. Бо ж коли така кількість поляків, скажім на Холмщині, опинилась якимсь чином в Православній Церкві, то ясно, що ту помилку треба направити, а церкви, як »збендне обекти« треба знести, бо ж нема поляків православних, а є поляки — римо-католики, чи повинні бути римо-католиками й ходити не до церкви а до костела. Внаслідок таких розумовань в 1938 році почалась акція, яка потрясла цілим православним, а то й частинно і католицьким світом (коли взяти на увагу лист греко-кат. Митрополита Шептицького). Страдницька Холмщина пережила події не нотовані в історії християнського народу — події масової руїни церков. Валилося все: прекрасні муровані святині, скромні — деревляні, валились памятники старовини, що як такі, повинні були охоронятись окремим правом, заорювались місця, де стояли церкви і все рясно поливалось слізми нещасного населення Холмщини. Одночасно йшло навертання, а кс. Новак кликав „учених і письменників до докладного опрацювання й висвітлення проблемів тих земель та апостольських католицьких місіонарів латинського (!?) обряду поспішити з працею апостольською на ту щедро зрошену кровю мучеників за святу віру і польськість ниву Христову.". Не знаю, чи на заклик кс. Новака приходили туди учені, але знаю, що збирався найбільш здеморалізований елемент, всякий суспільний мул, ходив по селах, бив вікна, людей, пори подушки, нищив людське майно, валив церкви під проводом поліції й військ та змушував до переходу на римо-католицтво. Не знаю також чи були там апостольські місіонарі, знаю тільки, що широко закроєну місіонарську працю виконувало... військо. І не тільки на Холмщині, а й на Волині по різних »смугах і стрефах«, де обовязували спеціяльні приписи, які полегчували „місіонарську« роботу. Щож після того дивного, що польська армія, яка »героїчно« змагалась з беззбройним українським населенням і мала місіонарський вишкіл, мусіла панічно втікати, коли замість православних церковних бань полетіли згори німецькі бомби.

Для характеристики атмосфери, яка панувала в польській »місіонарській« армії, наведу тут оповідання православного військового священика о. Шероцького. В одному з полків повели натиск на вояків-православних, щоб переходили на римо-католицтво. Один з вояків явився за трьох·

*) »Краківські Вісті« чч. 37, 46, 52 і 55.

денною перепусткою до рідного села на православні різдвяні свята, але її не дістав. Пішов другий раз з тим самим проханням. Запропоновано було йому прийняти католицтво з обіцянкою двохтижневої відпустки. Вояк спокусився й прийняв. Його дядько зацікавився довгим терміном відпустки, довідався щиру правду й переказав батькам. Мати прокляла сина й вигнала з дому. Пересидівши ще день у дядька, вернувся до полку й покінчив життя самогубством...

Які муки доводилось переживати православним українцям Холмщини, як глибоко западали в душі і старших і дітей події звязані з руйнуванням церков, свідчить такий факт, переданий мені інженером-українцем п. К-им. В часі воєнної заверюхи, один високий польський достойник, втікаючи з Варшави, спинився у холмському селі та попросився ночувати до селянської хати. Господиня — українка гостинно прийняла його та запропонувала вечерю. Підчас вечері, мале дівчатко товклось по ліжкові, а потім, зморене сном, стало на колінця, склало руки й почало молитися. В певній хвилі достойник перервав розмову та прислухався до молитви, а тоді з безгрішних діточих уст виразно впали такі слова: „Бозю, покарай тих бандитів, що зруйнували нашу церкву..." Достойник зблід і скаменів на хвилю а потім тихим і глухим голосом, як ніби тлумлячи в грудях страшну бурю, звернувся до господині з викидом, пощо вона навчила таких слів дитину. — „Паночку" — відповіла мати, „повірте мені, що ніколи не вчила дитини отих слів, та воно бачило все те, що діялось у селі й само отак почало молитись." Довго мовчки сидів достойник, а потім зітхнув важко: „Так, так, може й ця молитва дійшла до Бога"...

Отї події витворили такі настрої перед війною, що навіть люди національно свідомі, віруючі, заможні, сорокморгові господарі, яким без сумніву під Польщею могло житись краще, накладали червоні опаски та йшли до червоної міліції, по засаді: нехай гірше, аби інше.

Нечувана в культурному світі масова руїна православних церков викликала пригноблююче враження. Знана зі своєї „релігійної толеранції, що має всі прикмети історичної традиції" Польща дала яскравий доказ її у формі руїни сто шістьдесяти двох церков. До цього спричинилося й конюнктуральне »русское« православне духовенство. Символічною подякою йому за прислугу було нагородження двох предстаників його, священиків Холму о. Івана Карвовського і о. Дмитра Дуцика, ревних співробітників гродненського польонізаційного інституту, офіцирськими хрестами заслуги. Хрести на свої груди прийняли згадані отці саме в той час, коли валились церкви, а руїни святинь обливались гіркими слізми населення Холмщини. — Прийняли від ґенерала Славоя-Складковського, коли він вертався з маневрів на Волині автом через Холмщину, бачив зруйновані святині, може в течці мав уже інтерпеляції українських послів у тій справі, але не пробував спинити цих несамовитих святотацтв, навпаки, пізніше, у відповідь на інтерпеляції послів ствердив, що все на його думку було в порядку.

У звязку з тими подіями появились два пастирські листи: один — православного єпископату, а другий — митрополита Шептицького. Обидва були сконфісковані, але перший дійшов до відома вірних, бо конфіската наступила після його розіслання, а другий в численних рукописних відписах ходив із рук до рук. В першому туманним церковно-славянським стилем говорилось про абстрактну справедливість, а в другому сміливо й відважно називались речі по імені та отверто протестувалось проти ганебного чину. Ті обидва листи були відчитані вірним з церковної катедри щойно по двох з половиною роках в Холмському Соборі, коли його німецька влада знову повернула православним.

Після трагічних подій обидва митрополити, православний і греко-католицький обмінялись такими листами:

ЛИСТ МИТРОПОЛИТА ДІОНІЗІЯ ДО МИТРОПОЛИТА АНДРІЯ ҐР. ШЕПТИЦЬКОГО.

„Його Високопреосвященству, Високопреосвященнійшому Андрею, Митрополиту Львівському й Галицькому. Ваше Високопреосвященство, Достойний Владико! Вже другий раз виявили Ви перед цілим світом свою високу шляхетність у відношенні до Православної Церкви у Польщі. Вперше пролунав Ваш голос, коли загрожувала нам ревіндикація наших православних храмів. Тепер, коли почалась ревіндикація душ, коли вже не зревіндиковано, а зруйновано більше сотні православних церков, Ви знову піднесли мужно свій голос в оборону правди Божої й християнської культури. І ми віримо, що Ваш виступ не тільки дав нам моральну підтримку, але має й загально-християнське виховне значіння. Хіба можна позбавляти церков і богослужень десятки тисяч простих і бідних людей — хліборобів, які не мають іншого духового світла, іншої духової втіхи, іншої школи благочестивости, як церква Божа з її празниками й богослуженнями. Тих радісних і світлих церковно-святочних днів у бідних сільських людей всього яких 60 в році; і без тих днів, які дають їм світло та втіху, життя сільських людей, що перебувають у злиднях і важкій щоденній праці, це — одна безконечна полярна північна темінь... І Ви своїм чутким і повним любови серцем, як Архіпастир, що віддає душу свою за людей своїх, зрозуміли й пережили весь жах доконаного на Холмщині. Ви не пройшли коло людських страждань як священик і левіт, а захотіли бути подібним до милосердного самарянина (Луки 10, 31—35); Ви не забули святих євангельських слів, що за тими „меншими братами" стоїть Сам Христос (Мат. 25, 40 і 45). Благодіюча правиця Всевишнього виявила Свою милість у цих сумних подіях. Вона показала світові й інших мужніх людей, для яких правда Божа дорожча за все і при існуванні яких світ ще може істнувати. Вона цілком очевидно переконала всіх, що правдива релігійно-моральна культура не може бути ніколи ворожою і піднесеться завсіди на захист того й тих, що в добрі християнської культури чують потребу й не цураються їх. На закінчення прошу Вас прийняти від мене особисто, від Єрархії й Пастви нашої щиру подяку, з висловом молитовного побажання: Всеправедний і Всещедрий Господь хай воздасть Вам по вартості дійств. З братерською в Христі любовю Вашого Високопреосвященства відданий слуга і богомолець Діонісій, Митрополит Варшавський і всієї Польщі. 11 вересня 1938. Почаїв."

ВІДПОВІДЬ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ҐР. ШЕПТИЦЬКОГО.

„Львів, дня 9. листопада 1938. Ваше Блаженство! В листі, в якім Ваше Блаженство висказують мені подяку за мої змагання в обороні бідних Холмщаків, виявляють і правдиву християнську любов до того бідного народу, що я його у в а ж а ю з а с в і й н а р і д у н а ц і о н а л ь н о м у з н а ч і н н ю. Тим мене зобовязали до подвійної вдячности. Колиж Ваше Блаженство піднялися важкого труду душпастирювання тому народові, вже тим самим Його достойна Особа не може бути мені чужою і щоб то нас не ділило, я мушу вважати Вас за брата во Христі й не бути байдужим на те все, що Вас якимнебудь способом обходить і на те, що Вас болить. Лучить нас Христос Спаситель, Котрому оба служимо і лучить нас любов до вірних Христового стада, для котрих кожний в свому крузі ділання працюємо. Дякуючи Вашому Блаженству за теплі слова признання, поручаюся Вашим св. молитвам і взаїмно мої молитви для Вас і для всіх Ваших справ обіцяю. **Андрей Митрополит."**

—о—

Жахливі наслідки налетів на Анґлію

НАСЕЛЕННЯ ВТРАТИЛО РІВНОВАГУ ДУХА. — РОЗПУЧЛИВІ ЗМАГАННЯ УРЯДУ ВСПОКОЇТИ НАСЕЛЕННЯ. — САБОТАЖІ ТА ЗАВОРУШЕННЯ.

Штокгольм, 17. 7. У Льондоні тривога! Налети німецьких літаків на пристані, промислові осередки й летунські майдани викликують тривогу й паніку серед цивільного населення. Нервозність анґлійців посилюється з кожнім днем. Анґлійське летунство ледви намагається протиставитися налетам німецьких літаків.

Анґлійський уряд просто безсильний, щоби опанувати тривогу населення. Анґлійська пропаґанда йде в тому напрямі, щоб приготовити населення на ще гірші часи, мовляв те, що населення пережило є нічим, супроти того, що може ще заістнувати.

Знаменне, що закордонним журналістам заборонено виїздити з Льондону в терен. Взагалі вони не можуть виїхати тепер до своєї батьківщини, щоб таким чином не розповсюднювати закордоном вісток про те все, що діється в Анґлії.

І загалом в Анґлії неспокійно. Робітничі маси негодують. У Портсмуті занотовано вже перші саботажі. Денеде доходить уже й до заворушень між населенням. — Бльокада Анґлії скріплюється з кожним днем.

—о—

Як виглядав анґлійсько—французький союз у рішальних днях

Поява шостої німецької Білої Книги, та проголошені в ній документи французького ґенерального штабу про анґлійсько-бельгійську »співпрацю« в часі бою у Фляндрії, є не тільки одною з найбільших сензацій дня, але й буде мати чимале значіння для нового відношення сил в Европі. Поява тих документів важна ще тому, що вони дають автентичний образ операційних плянів союзників ставляючи в драстичному світлі поведінку Анґлії супроти своїх союзників. Старий маршал Петен, що мав відвагу взяти в свої руки керму Франції в найтрагічнішій для неї хвилині, назвав справу по імені а нові так внутрішньо як і зовнішньо політичні переміни в скривавленій Франції вказують на те, що Франція на анґлійській політиці пізналася й хоча запізно, а всеж таки пізналася й з того пізнання витягає для себе науку. Вчерашні союзники на життя й смерть, нині вже мало що не вороги.

Багатомовний документ ч. 14, а саме протокол зі засідання найвищої военної ради союзників з дня 22-го травня в головній кватирі ґен. Вейґана, при співучасти Черчіля й Рейно. Протокол починається коротким звідомленням про положення власне й противника, з чого виходить, що дві французькі дивізії стояли на півночі, над Шельдою, на південь від них аж до середнього бігу Шельди була бельгійська армія, а дальше на південь від неї стояв анґлійський експедиційний корпус в силі чотирох дивізій, кромі того дві бритійські дивізії в околиці Ліль і ще три в районі Аррас. З того виходить, що Анґлія в часі першої й тим самим чи не найважнішої битви мала у Франції тільки девять дивізій. Це є все, чим Анґлія хотіла виграти війну, до якої намовила стільки народів. В документах дальше не тільки ґен. Вейґан, але навіть і сам Рейно стверджують, що так Вейґан, як і він, Рейно, ненадійно й зі здивуванням довідується, що анґлійські війська без порозуміння з французьким ґенеральним штабом покидають терен призначений їм до оборони й занимають други, стратеґічно менше важні позиції.

Та найтрагічніше те, що французький уряд вже не тільки жадає, але й просить Анґлію помочі, а та або відмовляє, або обіцяє й не дає. В тому самому протоколі стверджено, що ґен. Вейґан жадає від анґлійців, щоб вислали летунство на фронт. Він ввічливо признає »подвиги« анґлійського летунства в налетах на північні райони Німеччини, що все ж таки не може мати впливу на хід воєнних дій на фронті й тому просить, щоб Анґлія бодай на кілька днів ті свої нічні лети припинила й вислала літаки на фронт. По різних анґлійських застереженнях, прийшло вкінці під тим оглядом до згоди: „З огляду на вітальне значіння цієї боротьби для обидвох військ як і з огляду на те, що бритійські звязки залежать від увільнення Амієн, бритійське летунство продовж боротьби приходить день і ніч з усякою можливою поміччю".

Та тієї обіцянки анґлійське летунство під ніяким оглядом не додержало. З цілої низки документів виходить, що так Вейґан як і Рейно безнастанно пригадували Анґлії про ті обіцянки й безнастанно просили, щоб вона їх вже остаточно виконала, але все на марно. Ще дня 3-го червня, отже безпосередно перед капітуляцією Дюнкірхен, Вейґан в одному письмі вказує на слова одного французького ґенерала, в якому між іншим сказано: „Якщо ми вповні й безпровоочно не дістанемо ніякої від бритійського уряду допомоги, французькі сили будуть правдоподібно побиті а Франція й Анґлія війну програють". Анґлія тим часом від самого початку офензиви кермувалася тільки одною думкою: по змозі якнайшвидше перевезти всі свої війська, які ще перевезти можна, на свої острови й вже відразу вповні була пожертвувала своїм союзником Францією, подібно як і Польщею, Норвеґією й т. д.

Проголошені документи, це зворушливі докази за мало сказати воєнної нетоварискости. Це прямо зрада союзника й нині вже можна твердити, що як би Франція була навіть воювала з Німеччиною, але сама й без анґлійського »союзника«, то її поразка можливо не була б така велика й така швидка. Свою поразку Франція завдячує своїм зрадницьким політикам і передусім — якщо вже брати справу з того боку — зрадницькому поступуванні Анґлії. В додатку від тієї самої Анґлії гинуть нині і французькі моряки, що передше гинули за Анґлію. Літаки, що їх Анґлія не хотіла вислати на фронт проти Німеччини, тепер скидають бомби й обстрілюють своїх вчерашніх союзників.

З голосів преси.

Причини перемоги Німеччини

Кожна нова війна — беручи під увагу тактичне примінення військових середників — починається там, де попередня скінчилась. Світову війну 1914-18 рр. характеризує невідомий ще до того часу в світовій історії воєн, зудар величезних мас війська, при чому фронт костенів в нерухомості а часто за кілька кільометрів — якщо не метрів — землі, трачено десятки та сотні тисяч людей і непроглядні маси воєнного матеріялу. Тому новий воєнний зудар в Европі, вже в часі його першої фази, так всіх заскочив своєю формою. І травнева офензива від самого початку прибирає зовсім нові, несподівані форми, зовсім відмінні як у світовій війні. Темпо офензиви без порівнання швидше, а новій модерній зброї й новій тактиці наступу не можуть встоятися навіть наймодерніші заборола, так що противника змушено покинути позиційну війну, до котрої він приготовився.

В сподіванні, що великодержави навяжуть теперішню війну до останньої фази світової війни й форми тодішніх військових явищ будуть дальше розвивати, починається та похибка, що на ній продовж двох десятиліть не пізналися. Ті два десятиліття принесли не тільки величезний розвиток воєнної техніки, але й їхнє практичне випробування в східній Азії, Абесинії, Еспанії та Альбанії. В одній дуже цікавій статті: „Засадничі стратеґічні питання ведення війни", що її недавно помістила »Нае Ціріхер Цайтунґ«, у звязку з тим вказано ще й на так звану »поширену стратеґію динамічних держав«. Під тим ґазета розуміє стратеґію, „в якій диплрматія й пропаґанда в ширшому змислі покликані відіграти таку ролю, яка все, що було досі ставить в тінь". Під тими словами автор розумів очевидно передусім нову зброю „війни нервів. Це — на думку швайцарської ґазети — вже принесло Німеччині низку великих початкових успіхів". Успіхи ці — це передусім Австрія й Чехословаччина, що без більших військових зусиль принесли Німеччині під кожним оглядом величезне скріплення, що знову є рівночасно відповідним ослабленням її нинішних противників. До цієї »війни нервів« належала також Італія, що всіми своїми пропаґандивними середниками вічно грозила, що приступить до війни та довго звязувала міліонову французьку армію на італійсько-французькій границі, сильні військові сухопутні відділи на Близькому Сході й величезну частину бритійсько-французької фльоти на Середземному Морю. „Дотеперішні успіхи поширеної стратеґії — пише дальше ґазета — виграні війни без будь якого військового зудару, треба приписати й тим обставинам, що саме рішаючі військові круги продовж довшого часу були не здібні, чи може не хотіли пізнати небезпек нових метод".

Швайцарська ґазета аналізує властиві причини поразки союзників у Бельгії й Франції. Перебіг воєнних дій вповні підтверджує нім.-італійську концепцію, що тут йде про війну між »молодими динамічними націями« проти »перестарілих народів«. І фактично, »молоді нації« виказали — можна б сказати — зрілість не тільки в думках »поширеної стратеґії«, але й у можливостях модерної техніки, натомість союзники так під одним як і під другим оглядом виказали свою »перестарілість«. Подумати б тільки про величезну ролю, що її в італійському й німецькому збройенні відіграла розбудова летунства й моторизованих частин. А ці тенденції так в Італії як і Німеччині не були для нікого таємницею. Союзники про це від самого початку знали, а не зробили нічого, щоб Німеччині й Італії під тим оглядом бодай дорівняти. Відомо, що й техніка й моторизація і у французів розвинена, а летунство анґлійське в останніх тижнях виказалося також поважним противником. Та все ж таки — це у союзників так під квантитативним як і квалітативним оглядом в ніякий спосіб не дорівнює »молодим націям«. В боях у Франції й Бельгії на союзниках солідно відбилася саме та »квантитативність«. А різниця та між Анґлією й Францією та Німеччиною й Італією є тим дивніша, бо вона у відворотній пропорції до сирівцевих відносин та господарських сил: відносно під господарським оглядом убогі краї здобули квантитативно таку велику й рішальну перевагу, тоді як »багаті« союзники, що користувались сирівцями цілого світа, продовж двох десяток літ здається спали, зглядно не могли собі дати ради з внутрішньо-політичними авантурами в роді людових фронтів. Для союзників чейже це було б дрібничкою при навіть малому зусиллі здобути над Німеччиною й Італією — як потенціяльним противником, кількакратну перевагу у модерному воєнному матеріялі. А що це не сталося, можна собі тільки тим пояснити, що там фактично у рішальних роках цілим військовим апаратом були заводоліли назадницькі та »перестарілі« думки.

—o—

З українського життя

ЗАВЯЗОК ГОСПОДАРСЬКОЇ ШКОЛИ В КРИНИЦІ

Дня 30. червня ц. р. відбулося в Криниці закінчення курсу домашнього господарства, влаштованого при Союзі Українських Кооператив у Криниці. Курс тривав три місяці: від квітня до червня й обіймав такі предмети: українську й німецьку мову, історію України, географію України, рахунки, гігієну й соматольогію, кравецький крій і шиття, трикотарство, вишивання, гачкування й куховарство. На курсі вчили: загальних предметів — гімн, учитель Павло Кравчук, фахових предметів — п. Анна Кравчук. Закінчення курсу випало в неділю. У святочному настрою зібралися учениці-дівчата в українських народніх одягах з вінками з румянків на голові у домівці курсу — саля віллі »Італія« — звідки пішли трійками до місцевої каплиці. Тут місцевий священик о. Іван Гаврик, по Службі Божій, промовив коротко до зібраних учениць, заохочуючи їх теплими словами до дальшої праці й науки для себе й цілого українського народу.

Після богослуження відбулося святочне й офіційне закінчення курсу в домівці чит. »Просвіти«, на яке прийшли, крім учениць і професорів, директор Союзу Українських Кооператив у Криниці д-р Б. Гнатевич, інспектор українського шкільництва проф. Р. Левицький, делеґат від влади в особі б. сотника О. Навроцького і представники вчительства та громадянства. Зібраних гостей привітав управитель курсу п. П. Кравчук, згадавши про ті важкі умовини, серед яких приходилося курс основувати й вести, водночас висловив надію, що в найближчій будуччині цей курс повинен розвинутися в самостійну господарську школу.

Від учениць забрала слово Іванна Криницька, подякувавши перш усього Союзові Укр. Кооператив за поміч і матеріяльну підтримку для курсу, як також учителям за їхню щиру і совісну працю для добра курсу.

Відтак учениця Ольга Вітак віддеклямувувала з чуттям вірш Івана Франка »Не забудь«. Ефектовно і цілком вдатно випала хорова деклямація всіх учениць »Каменярі«. Вкінці наймолодша учениця Надя Вовк виголосила вірш Т. Шевченка »Мені однаково«. По роздачі свідоцтв промовив коротко інспектор Левицький і д-р Гнатевич, який у свойому слові підчеркнув, що цей курс — це перша спроба заснувати в Криниці фахову господарську школу.

Приявні оглянули притім виставу праць учениць з ділянки шиття, вишивання, трикотарства і гачкових виробів. І тут треба висловити велике призиання для учителів, що в такому короткому часі зуміли дійти до таких гарних осягів. Курс покінчило 11 дівчат з різних сіл Новосандеччини.

»РАЙОНОВА МОЛОЧАРНЯ« В КРИНИЦІ ПОЧАЛА ПРАЦЮ

Заходом С. У. К. в Криниці зорґанізовано в Криниці першу українську молочарню, яка працює як Молочарський Відділ Союзу Укр. Кооператив. Орґанізацією молочарні занявся і її веде б. орґанізатор »Маслосоюзу« п. Андрій Качор. Молочарня почала працю з початком червня ц. р.

—o—

СВЯТО МОГИЛ У БОГОРОДИЦІ

По всій Холмщині місцеве населення висипує могили в пошану Борцям за волю. Дня 7. липня ц. р. відбулось посвячення такої могили в селі **Богородиця,** віддаленому 2 км. від Грубешова. В посвяченні взяли участь не тільки мешканці Богородиці, але й представники сусідніх сіл Гоздова й Підгорець та ґрупа зорґанізованої молоді у Відділі Виховання Молоді з Грубешова.

Могилу висипано на місці, де стояла збурена поляками перед двома роками церква. На могилі високий березовий хрест.

Свято Поляглих почалось піднесенням жовто-блакитного прапору на щоглі, вкопаній кілька метрів від могили, та відслоненням пропамятної таблиці. Коло могили станула почесна сторожа молоді. Почалась панахида. Відправив її в асисті діякона о. благочинний Метюк з Грубешова. До Служби Божої співав місцевий мішаний хор під орудою п. Ол. Самохваленка. Після закінення панахиди промовив до зібраних о. благочинний Метюк, вказуючи на символічне значіння могили, яка звязує українську героїчну традицію з посвяченим місцем насильно збуреної поляками церкви. Після промови о. благочинного забрав голос представник місцевої молоді з Богородиці, опісля промовляли директор української народньої школи в Богородиці Самохваленко, представники Грубешова п. мец. Багринівський та п. мец. Галущак і врешті від молоді Грубешова п. Т. Ванчицький. Опісля співав місцевий мішаний та діточий хор. Спів хорів переплітали деклямації місцевих шкільних дітей.

Свято закінчилось національним гимном та дефілядою дітей і молоді.

—o—

СВЯТО В СЕЛІ ГОСТИННОМУ НА ХОЛМЩИНІ

Українська православна каплична в селі Гостинне (пов. Грубешів), яку забрали були поляки ще перед двацяти роками, завдяки німецькій владі знову в руках своїх законних власників.

З початками тієї каплички є звязаний старий переказ, який залюбки розказують господарі (з Гостинного. Сьогодні, з поворотом каплички в українські руки, цей переказ відживає. Знають його й розказують всі в Гостинному й околиці, навіть малі діти.

Колись давно, як ще в лісах довкола Гостинного стояли турки чи татари, йшла Мати Божа через Гостинне до Туркович. На скраї ліса біля джерела присіла відпочити. Завважив Матір Божу пастушок і повідомив про це пана. Тоді пан, в місце, де відпочивала Мати Божа, над джерелом у лісі поставив капличку. Джерело під капличкою має від цього часу лікувальну силу. Ввесь час, аж до недавньої насильної польської »ревіндикації«, каплиця всеціло належала до православних українців.

Передача каплички в руки давніх законних власників відбулась в неділю 23. червня ц. р. Та святотатці і тепер не дармували намагаючись ще кілька днів перед передачею перевернути каплицю. Та це їм не вдалось. Видно тільки сліди їхніх злочинних намагань — стовпці дещо скривлені та розрухані.

Урочистіть передачі почалась процесією парохіян Гостинного з місцевої церкви до каплички. З поблизьких сіл Вербкович і Конюхів також прийшли процесії. Три процесії (біля 1.500 людей) стрінулись в лісі недалеко каплички. Зеднані процесії прийшли перед капличку. Урочистість почалась довшою промовою з історичним освітленням холмських мученицьких переходів місцевого вчителя Троцька. Опісля почалась Служба Божа, яку правили парох Гостинного о. Стефанович та священики з Вербкович — о. Баран і з Конюхів — о. Поляк в асисті о. діякона Денисенка. До урочистої Служби Божої співав мішаний хор з Гостинного під орудою місцевого псаломщика П. Боярчука. Перед капличкою навпроти вівтаря трьох юнаків з юнацької орґанізації при т-ві »Рідна Хата« в с. Гостинне держало »на струнко« національний прапор. Другу промову, навязуючи слова св. Євангелія до української дійсності, з подякою німецькій владі за зворот каплички православним українцям, виголосив о. Баран.

Одночасно з урочистістю передачі каплиці відбулося посвячення прапору юнацтва »Рідної Хати« в Гостинному, надаючи цій урочистості не тільки церковний, але й суспільно-національний характер. Перед посвяченням забрав голос о. Стефанович, пригадуючи молоді зміст і символічне значіння прапору. Наступає посвячення прапору. Після посвячення священик вручає прапор д-рові Яр. Гриневичеві, як хорунжому б. Української Армії. З закликом до юнацтва, щоб йшло до праці під цим прапором, передає д-р Гриневич прапор молоді.

Після цієї урочистої передачі виголосив промову представник грубешівського ляндрату, німець п. Шпрінґер. Говорив не як офіційна особа, але як приватна людина. Говорив по українськи, підкреслюючи спільність української і німецької мартирольоґії в б. Польщі та спільність цілей на майбутнє. Промову закінчив по німецьки словами: »Переможна Німецька Армія принесе всім народам визволення й незалежність«. Крім п. Шпрінґера був ще на урочистості і другий представник ляндрату п. Янке.

На руки німецького представника склав у нім. мові подяку за зворот каплиці в імені Української Станиці в Грубешові д-р Гриневич. Потім промовляв д-р О. Галущак як представник грубешівського Союзу Кооператив »Пробоєм«, підкреслюючи, що треба брати приклад з великої Німецької Нації — не тільки тріюмфувати й торжествувати, але й працювати. Після промови д-ра Галущака відспівано національний гимн.

Опісля промовляв війт вербковицької волості, до якої належить Гостинне, п. Книш. На закінчення парох села Гостинне о. Стефанович звернувся до приявних, щоб добре передумали слова, які сьогодні чули перед каплицею від промовців та про них ніколи не забували.

Після відспівання церковного гимну »Боже Великий Єдиний« посвячено воду в джерелі під капличкою а після цього посвячення відбулась дефіляда молоді с. Гостинного перед посвяченим прапором та представниками громадянства. Під враженням свята передачі каплиці та змістовних, повних запалу й віри промов — люди піднесені на дусі розходились із цього посвяченого місця, де колись давно, як каже переказ, при лісному джерелі спочивала Мати Божа, йдучи до Туркович.

—o—

ЗАКІНЧЕННЯ КООПЕРАТИВНО-ОСВІТНЬОГО КУРСУ В ЧЕРНИЧИНІ

Сьогоднішня Холмщина маніфестує своє відвічне українство не тільки святами й торжествами, але й звичайною щоденною працею. Працею від початків, від коріння. Вислід тієї основної праці мали ми змогу оглядати на святочному закінченні кооперативно-освітнього курсу в селі **Черничині** біля Грубешова, 30. червня ц. р. Кооперативно-освітній курс в Черничині зорґанізував грубешівський Союз Кооператив »Пробоєм«. Це перший цього роду курс на Холмщині. Тривав він три тижні від 6-ого до 28-го червня ц. р. і став першим звеном в плянованому ланцюгу курсів, які заміряє реалізувати »Пробоєм«.

Черничинський курс відбувався в салях будинку української народньої школи в Черничині. Черничинський шкільний будинок — великий, поверховий і такою школою бажало б напевно похвалитись навіть неодно містечко Холмщини. Курсанти, в числі 36 хлопців, усі холмщани з грубешівського повіту. Всі, як виявив іспит та окрема анкета, з охотою до праці.

Святочне закінчення курсу почалось прилюдним іспитом в одній із саль черничинської школи. Прелеґенти курсу — провідник курсу дир. Т. Герасимюк, дир. І. Фур, п. Бриндзей, п. Мірчук та п. Адам, які переводили іспит курсантів, мали повну змогу тішитись вислідом своєї тритижневої праці. За цей недовгий час курсанти вспіли засвоїти основні відомості з історії та географії України, з науки про кооперацію, з плянового сільського господарства, з української мови й літератури, з методики праці в освітніх т-вах, з книговодства, з історії української політичної думки та зі співу, руханки й впоряду. Це справді багато — за три тижні набрати орієнтації в стільки різносторонних галузей науки й життєвої практики. На всі питання прелеґентів курсанти відповідали сміливо і, як на цей короткий час науки, цілком добре, а з облич їх бив запал до праці та радість здобутого знання.

Після іспиту відбувся спільний обід. По обіді почалась академія. Всі курсанти, прелеґенти й гості зібрались на шкільному майдані, де на високій щоглі піднесено жовто-блакитний прапор. Перед прапором зложили курсанти урочистий обіт працювати для народу та для добра української національної ідеї, після чого кожного з курсантів удекорував тризубом п. Мірчук.. Дальша частина свята відбулась у шкільній салі. Провідник курсу директор української народньої школи в Черничині п. Герасимюк виголосив до абсольвентів курсу довшу промову, закликаючи цю «першу кадру холмських українців», як влучно назвав курсантів, до постійної і завзятої праці для народу. Після промови дир. Герасимюка курсанти відспівали під орудою п. Мірчука кілька пісень та маленька дівчинка, учениця черничинської народньої школи віддеклямувала принагідний патріотичний вірш.

Після концертових точок програми промовляв до курсантів дир. Союзу Кооператив «Пробоєм» Іван Фур. По промові дир. Фура наступила роздача посвідок із скінченого курсу. Крім посвідки одержав кожний абсольвент курсу на памятку від Союзу Кооператив «Пробоєм» книжку та історичний образ. По роздачі посвідок і дарунків промовляв до орґанізаторів та прелеґентів курсу — абсольвент цього курсу п. Стещук, який від усіх курсантів зложив подяку за науку та опіку. На закінчення відспівали курсанти декілька пісень та національний гимн.

—o—

ХОР В. БОЖИКА В ГРУБЕШОВІ

Три вечорі (15, 16 і 17 червня ц. р.) співав у Грубешові Український Національний Хор під проводом Володимира Божика. Четвертий концерт дав пополудні в Зеленосвяточну неділю окремо для війська. Хор цей має вже свою славу, доказом цього ряд прихильних фахових рецензій, друкованих і в німецьких часописах.

Це вже друге турне цього хору. Програма подібна до тієї, що була в попередньому турне. Здається, зайвою річчю було б доказувати, яке велике пропаґандивне значіння має цей хор. Нажаль у Грубешові чимало місць на концертовій салі було порожних. На концерті були присутні представники німецької влади, між іншим дотеперішній та новий ляндрати, комісар скарбового уряду, вищі старшини й інші.

—o—

УКРАЇНСЬКА ШКОЛА В ЯСЛИСЬКАХ

Найбільші насильства від поляків терпіли українські прикордонні волості на Лемківщині. Важко перечислювати все, що тут діялось. Поляки нищили все, що мало бодай українську закраску. Тому то по розвалі »моцарства« українське населення відітхнуло з полекшею і кинулось до праці. Серед змінених умовин почало відроджуватися теж культурне життя українців **Яслиської** волости. Найбільш радісною подією для місцевих селян **Яслиської Посади** було назначення українського вчителя до школи в Яслиськах, що є (і за Польщі була) спільною для Посади Ясл. та Яслиськ. Призначення управителем української школи п. М. Сидора було більш ніж щасливе. Бо управитель у короткому часі зорґанізував українську школу в Яслиськах, якої раніше тут не було. Праця була нелегка. Треба було ходити з хати до хати і переконувати батьків, щоб не боялись, бо кати з КОП-у і »моцарства« вже ніколи не вернуться. Завдяки невтомній праці управителя — записалось 158 українських дітей, з чого школу відвідувало 132 дітей. Вже від першого дня, себто 2. січня ц. р., діти горнуться до своєї рідної школи та радо вчились пізнавати українське письмо, якого досі не знали зовсім. Уперше почули слово: Україна, український. Вперше почули, що ми мали свою державу, що мали славних історичних князів, королів, гетьманів. І полюбили все рідне, українське.

В лютім прийшла друга, а згодом третя учительська сила так, що праця в навчанні пішла швидко вперед. Закінчуючи шкільний рік у неділю 30. червня ц. р. уладжено виставу. На закінчення всі діти отримали від управителя гарні подарунки в книжках.

—o—

Черчіль хоче руїн Льондону!

РОЗПУЧЛИВА ПРОМОВА ЧЕРЧІЛЯ ПО РАДІО.

Берлін, 17. 7. Англійський премієр Черчіль виголосив по радіо промову до англійського народу. Черчіль заявив, що він радше дозволить знищити Льондон ніж віддати його в німецькі руки. „Якщо непрошені гості увійдуть в Англію, підкреслив Черчіль, то будемо боронити кожне село й кожне місто". Звалища Льондону розчавлять ворожу армію, бо ми будемо боронити кожного клаптика вулиці столиці. Льондон швидше стане руїною, як попаде в руки ворога."

Німецька преса додає, що Черчіль прямує до руїни Англії. Польща підбехтана англійською пропагандою теж не хотіла здати Варшави без бою і тому прийшла руїна. Те саме буде з Льондоном. Черчіль буде оглядати звалища і попіл столиці своєї батьківщини, якщо собі цього бажає.

—о—

Загострення між Англією та Румунією

Як відомо румунський уряд виповів договір, на основі якого Англія прибобіцяла Румунії ґарантії. Оце тепер Англія надіслала свою відповідь румунському урядові та зажадала негайно виплатити їй 5 міліонів фунтів стерлінґів, як першу рату позички. Хоча заплата цієї рати припадає в одномісячному речинці, то Льондон назначив новий речинець 15. липня. Для забезпеки своїх претенсій сконфіскували англійці один румунський корабель.

—о—

Як відбулися вибори в Литві

Ковно, 16. 7. Минулої неділі відбулися вибори до литовського сойму. Мимо неприхильної погоди у виборах взяло участь поверх 90 відсотків населення. Литовське радіо повідомило, що всякі провокатори намагалися заколотити виборчий спокій, та це їм не вдалось. Вибрані посли — це комуністи.

Литовський президент Палецкіс обмінявся з предсідником совітської верховної ради Калініном привітальною телеґрамою Калінін висловив бажання, що новий литовський уряд працюватиме для братніх взаємин обох народів, себто литовського й совітського.

Мешканці Вильна одержали литовське громадянство. Не дістали громадянства лише польські кольоністи.

Вибори в Латвії та Естонії

Риґа, 17. 7. У балтійських державах Латвії й Естонії теж відбулися минулої неділі вибори. До поважніших сутичок ніґде не дійшло. Військо також голосувало. Перед виборчими льокалями гомоніли радія, що надавали совітські пісні.

Уряд наказав вивісити усюди побіч національних прапорів і совітські. Та лише у деяких місцевостях виконано це доручення. Приклонники старого режиму здержалися від голосування. Біля памятника свободи у Ризі відбулася протиурядова демонстрація.

—о—

Японія замкнула всі пристані уряду Чан-Кай-Шека

Шанґай, 17. 7. Як відомо, Японія вирішила спинити постачання зброї із зовні для уряду Чан-Кай-Шека. Тому теж тепер віцеадмірал Хімада, командант японської фльоти на китайських водах, повідомив, що з днем 16. ц. м. Японія замикає доступ до берегів Чекіянґ і Фукієн. Водночас японська маринарка починає воєнні дії проти тих пристаней. Тепер доїзд до Китаю зза кордону можливий лише через Совіти.

НОВИНКИ

КАЛЄНДАР

ЛИПЕНЬ.

18. Четвер — Кирила й Методія
19. Пятниця — Атанасія

— В СПРАВІ ДОЗВОЛУ НА РАДІЄВІ АПАРАТИ. На численні запити у справі дозволів на радіоапарати, Український Комітет повідомляє: 1) Що справу цих дозволів полагоджує Український Комітет тільки для українців мешканців Кракова та краківського повіту; 2) Усіх тих, що їх подання вплинули до Комітету безпосередньо чи посередньо з поштового уряду й уряду штадтгавптмана, а не мають належно виповнених усіх потрібних вимог, Комітет взиватиме до своєї канцелярії для доповнення цих браків; 3) Ті, що досі не зложили цих подань, повинні негайно зложити їх у канцелярії Комітету не відкладаючи на останній день, бо це може вплинути відємно на полагодження справи. Відповідні друки можна дістати в головнім поштовім уряді у Кракові.— Ярослав Старух — секретар.

ЧАЙНИЙ ВЕЧІР. В суботу 20. ц. м. уладжує Жіноча Секція при т-ві »Просвіта« у Кракові, в салях »Просвіти«, Ринок ч. 12. Чайний Вечір з багатою та цікавою програмою. Ввесь прибуток призначений на допомогу хворим по краківських лікарнях. Гостям раді!

— АБІТУРІЄНТСЬКІ КУРСИ В ХОЛМІ. На основі дозволу німецької влади урухомила Управа української школи в Холмі абітурієнтські курси для підготовання учнів клясичного гуманістичного та математично-природничого ліцею до іспиту зрілости, що відбудеться по феріях. Кандидати на цей курс можуть мати повне удержання в дівочому і хлопячому інтернаті. Зголошення приймає Дирекція — Холм Алея Чарнецького 4.

— ЯРОСЛАВ І ЯРОСЛАВЩИНА ДЛЯ НІМЕЦЬКОЇ АРМІЇ. На заклик Провідника У. Ц. К. у Кракові д-ра Кубійовича Ярославський Комітет негайно зібрався на нараду, після котрої призначено провідників збірки металів на місто та повіт. Розіслано післанців до містечок і сіл з відповідними відозвами та вказівками. Не забракло нікого, хто не приложив би до цього своєї руки — Національні Комітети, Всечесне Духовенство з Преосвященим Кир Григорієм Лакотою у проводі, кооперативи, учительство та організації молоді. Кожне село мало свою збірню металів, до котрої місцеве українське громадянство добровільно зносило пожертви, щоб таким чином засвідчити свої найкращі почування для Великого Фірера Німецького Народу та Його Хороброї Армії. Зібраний метал відставлено до Національного Комітету в Ярославі, а цей передав його, 3-го липня ц. р., ярославському Крайсгавптманові. Металю зібрано 2.318.75 кг. Треба підчеркнути, що це вже друга з черги збірка, бо першу переводили тут німці (фолькcдойчев) у квітні й травні ц. р., і до неї добровільно приєднувались тоді майже всі українці.

— ГОЛЯНДСЬКІ ДІТИ ДО НІМЕЧЧИНИ. Державний комісар в Голяндії д-р Зайс-Інкварт повідомив, що в горішньо-дунайській області запросили 6.000 голяндських дітей на 2—3 місячний відпочинок. Посадник Ротердаму приняв ці запросини з подякою.

Короткі вістки

— УРЯДОВОЮ МОВОЮ у совітсько-карельській республиці має бути фінська мова.

— У ПОНЕДІЛОК почалися в Чікаґо наради демократичної партії при участи 1.100 делеґатів із цілого краю.

— У ВІШІ відбулося національне свято Франції. У богослуженні приймав участь марш. Петен із членами уряду. Після богослуження марш. Петен склав вінок на могилі невідомого вояка. Після однохвилинної мовчанки відбулася військова дефіляда перед марш. Петеном.

— АНҐЛІСЬКА ПРИБЕРЕЖНА АРТИЛЄРІЯ обстрілювала анґлійський корабель у часі вїзду до пристані Порт оф Спен.

— ФРАНЦУЗИ ДЕМОНСТРУЮТЬ ПРОТИ АНҐЛІЇ. В Тульоні підчас похорону пятьох французьких моряків, що погибли підчас обстрілу анґлійцями корабля »Штрасбурґа«, відбулися різкі демонстрації проти Анґлії та Черчіля.

— ДО БІЛГОРОДУ приїхав перший совітський посол Плотніков.

— ІРЛЯНДІЯ ПРИГОТОВЛЄТЬСЯ. В північній Ірляндії селянам наказали приготовити їхні поля до летунських цілей.

— ПОКИДАЮТЬ ЖЕНЕВУ. Анґлійські урядовці Союзу Народів покинули Женеву автобусами з великим поспіхом. Через незайняту частину Франції переїхали вони до Еспанії, звідки задумують виїхати до Південної Америки.

— АМЕРИКАНСЬКА МОЛОДЬ ПРОТИ ВСТРЯВАННЯ У ВІЙНУ. На зїзді американської молоді у стейті Вісконсіна приняли 345 голосами проти 14 резолюцію з протестом проти встрявання Америки в европейські та азійські справи.

— ЗІРВАННЯ КАРТЕЛЮ АМЕРИКАНСЬКИХ ДЕРЖАВ. Після відмови Арґентини й Бразилії взяти участь у господарському картелю американських держав, уряд Злучених Держав Північної Америки — зрікся цього пляну.

— ДАЛЬШЕ НИЩАТЬ КАВУ. Бразилійський уряд наказав знову затопити в морі 7 міліонів мішків кави, щоб тільки не допустити до знижки цін кави.

—о—

Листування Адміністрації

Вп. Шульган Іван — Дрейфельден: Листа Вашого одержали, готівки 5 марок ані 10 марок покищо не отримали. Адреса наших полонених: Сталяґ.

Вп. Грицина Михайло — Юрів, пов. Томашів: Часописи на заподані адреси висилаємо. Самоучок українсько-німецький покищо вичерпаний, але друкуємо в друге. Про набуття оголосимо в пресі.

Вп. Роман Ґеруляк — Стопниця: Помилково втягнено всі гроші на передплату »Кр. В.« — Спростовано! Висилаємо »М. Д.« від 1-го числа.

Вп. Олекса Пилип — Дірренціммер: Листа Вашого одержали і віддали до полагодження Укр. Центральному Комітетові у Кракові. Грошей Ваших покищо ще не отримали — крім зол. 3.50.

Вп. Сапович Роман — Уельцен: Якщо доплатите одного золотого Ваша передплата буде вирівнана до кінця липня ц. р.

Вп. М-р Перфецький Богдан — Петрікав: Якщо доплатите 50 сот. Ваша передплата буде вирівнана до кінця серпня ц. р.

ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 600 зол., пів сторінки 320 зол., 1/4 сторінки 180 зол., 1/8 сторінки 150 зол., 1/12 сторінки 80 зол.
МЕНШІ ОГОЛОШЕННЯ: 1 міліметер ширини 1 шпальти (або його місце) 1 зол. — В тексті 100% дорожче, на першій сторінці 200% дорожче.
ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ: 30 сотиків за слово, найменше 3 зол. Для шукаючих праці 15 сот. за слово. Матримоніяльні по 50 сот. за слово.
ПЕРЕДПЛАТА »Кр. В.«: Цінник передплати поданий на першій сторінці. Передплату треба висилати згори. Передплата однакова в краю й закордоном. Часопису на кредит не можемо висилати. При зміні адреси треба все подавати попередну адресу.
КНИЖКИ: Всі книжки нашого видавництва продають книгарні й адміністрація видавництва. Хто хоче замовити книжки просто на свою адресу — повинен наперед прислати належитість і на пересилку, а тоді вишлемо бажані книжки.
ВИСИЛКА ГРОШЕЙ: Гроші на *передплату чи книжки з Генерал-Губернаторства належить посилати переказами або чеками нашого видавництва* PSch A Warschau Nr. 2.143. З Німеччини на адресу: „Ukrainische Nationale Vereinigung" Berlin W. 50. Ansbacherstr. 15. З Протекторату на адресу: „Probojem".Praha XIV-65 post. schr. 3.— Курс 1 нім. марки 2 золоті. При висилці грошей все треба подати на що призначені гроші.

За Редакцію відповідає начальний редактор Л. Хомяк у Кракові. Видає „Українське Видавництво", Краків, вул. Кармелітська 34, II. Телефон 230-39. З друкарні „Нова Друкарня Денникова" під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.

Veranwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil; Hauptschriftleitrr L. Chomiak Krakau. Verlao: „Ukrainischgr Verlag" G m. b. H. Krakau, Karmeliterstrasse 34. II. Fernsprecher 230-36. Druck: „Nowa Drnkarnia Dziennikowa", Kommissarische Verwaltung. Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher. 102-79